

ב"ה

ואביטה

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

פרצוף תירוצי קושית הבית יוסף | עמ' ב
נקודה מעובדת מהתוועדות "זאת חנוכה" ע"ו

אברהם התחיל להאיר | עמ' ו
חנוכה: הארת אברהם מראשית ועד אחרית התקון

דבר יום ביומו - חנוכה | עמ' יא

דבר יום ביומו - פרשת מקץ | עמ' יב

כוונות הדלקת נרות חנוכה | עמ' טו

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ך

מהדורה מיוחדת
יוצא לקראת ימי החנוכה תשע"ח
חנוכה שמח לכל עם ישראל!

לקבלת השיעורים: itielgi@pnimi.org.il
לקבלת סרטוני הוואצאפ: 0507951105

נקודה מעובדת מהתוועדות "זאת חנוכה" ע"ו פרצוף תירוצי קושית הבית יוסף

קושית הבית יוסף

מבין^א אלפי הקושיות המופיעות בספרו של מרן הבית יוסף זכתה קושיתו המפורסמת על חנוכה^ב – מדוע חוגגים שמונה ימים, על אף שאם פך השמן הספיק ליום אחד (כגרסת הגמרא שלפנינו) הרי שנס חנוכה התחולל בעצם רק בשבעת הימים עבורם לא הספיק השמן? – להקרא בפי כל "קושית הבית יוסף" ללא כל תוספת. לכן, יש לומר שבעיסוק בשוב קושיא זו יש סגולה לקיום פסוק-היעוד של סוד משיח בן יוסף "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשו כי הוי' דבר"^ג.

תירוצים רבים נאמרו בשוב הקושיא^ד, לקמן נסדר את התירוצים העיקריים על פי סדר הספירות^ה:

כתר: אין קושיא מלכתחילה

במדרגה העליונה (סוד משיח בן דוד שלמעלה ממשיח בן יוסף, לו יש כנור בן שמונה נימין) הקושיא כלל לא עולה על הדעת. הנס הגלוי של שבעת הימים מגלה למפרע על עצמת הנס של היום הראשון, הכולל את כל הימים הבאים אחריו, "בתר רישא גופא אזיל". אדרבא – כל ההתחלות קשות" ומצד האמת בו עיקר תוקף הנס (מצד ה"חפצא", ובמדרגה זו הנס אינו נמדד על פי התפעלות ה"גברא", וד"ל), והוא על דרך "מאמר סתום" ("בראשית נמי מאמר") של עצם הבריאה יש מאין ביחס לתשעת המאמרות הפתוחים, שאינם אלא שכלול והוצאה לפועל של מה שנכלל ברגע הבריאה הראשון.

הכמה ובינה: נסים בכמות השמן

יש שני תירוצים לפיהם היה נס גלוי בכמות השמן, החל מהיום הראשון:

^א נרשם על ידי איתאל גלעדי.

^ב או"ח סימן תע"ד.

^ג עובדיה א, יח (והשווה תנחומא וישב א למשנה ב"ק פ"ו מ"ו).

ודימוי נוסף: **קושיית** הבית יוסף היא קשת (מזל חדש כסלו, חדשו של בנימין, בחלקו המקדש בו אירעו נסי פך השמן) ממנה נורים חצים-תירוצים. שרש יוסף הוא ביסוד דא"ק (ו"בית יוסף" היינו מלכות דא"ק) והתירוצים הנורים (כנרות חנוכה) ממנה הן סוד עשר הספירות דאצילות, ודוק.

^ד נלקטו (בין השאר) באנציקלופדיה תלמודית ערך חנוכה, במאמר לחנוכה בספר "מועדים בהלכה" לרש"י זיין, בקונטרס "יתרון האור" בספר אוצר מפרשי חנוכה (מכון ירושלים) ורבים מהם מצוינים גם בשיחת הרבי לפרשת מקץ, זאת חנוכה תש"נ (ספר השיחות תש"נ ח"א עמ' 200 ואילך). לקמן הובאו מ"מ אחד בלבד לכל תירוצי,

ובמקומות הנ"ל נסמן למקומות השונים והמו"מ ביניהם וכו'.

^ה המבנה הכללי של חלוקת התירוצים הוא:

נס על-טבעי בכמות או באיכות השמן (כלשון ר"ח מבריסק, בה נוקט גם הרבי בשיחתו) – במוחין.

הנס התחולל בשמונת הימים ואין קושיא – בחו"ג (חסדים מכוסים).

שמונת הימים כוללים ענינים אחרים מנס פך השמן – בתנה"י (חסדים מגולים).

היום הראשון נתקן על הנס-המליבש-בטבע של מציאת פך השמן – מלכות.

שמינית מהשמן וכך הוא הספיק לכל שמונת הימים¹⁸.

השני, שלכתחילה מזגו בכל יום רק שמינית מהשמן והיא דלקה יום שלם¹⁹.

כל מושג האיכות שייך לדעת (שהיא גם מח השכחה והזכרון, הסגולות ההפוכות של הזית המסוגל לשכחה ושל שמנו המסוגל לזכרון) – ההשפעה המרובה של שמן זית איכותי שנמזג כולו מפך השמן (כאשר הנס התחולל מן שמיא, מצד ה'משפיע') שייכת לעטרא דחסדים שבדעת והמדידה של השמן וחלוקתו לשמיניות (מצד האדם-ה'מקבל') שייכת לעטרא דגבורות שבדעת.

חסד וגבורה: התירוצים שמהיום הראשון לא היה מספיק שמן

לפי שני תירוצים נוספים מלכתחילה לא היה די שמן אפילו ליום אחד הקושיא בטלה מעיקרא: לפי גרסת השאלות²⁰ מלכתחילה לא היה מספיק שמן "אפילו ליום אחד" (ולא כגרסת ש"ס דילן "אלא ליום אחד").

לתירוץ נוסף, בפך היתה אכן כמות מצומצמת בדיוק ליום אחד, אך במזיגת השמן לנר הוא נחסר – כאשר נדבק שמן לדפנות וכו' – ולכן

הראשון, שלאחר שפיכת השמן מהפך הנרות ראו – כבר ביום הראשון – שהכד לא חסר מאומה¹.

השני, שהשמן בפך כלה, אך הנרות נשאר מלאי שמן גם לאחר שדלקו במשך כל היום (החל מהיום הראשון)¹.

לפי התירוץ הראשון הנס הוא בכלי המשפיע, שעל אף שהוא משפיע אינו חסר, בסוד הארת החכמה (אור שלמעלה משפע), כהארת משה רבינו (חכמה דאצילות) המאיר לרבים ללא חסרון בעצמו, כנר שכולם מדליקים ממנו והוא אינו חסר² (وهוא על דרך הנס שנעשה באסוך השמן על ידי אלישע הנביא³ – אלישע בגימטריא "יש מאין", סוד "והחכמה מאין תמצא"). לפי התירוץ השני הנס הוא בכלי המקבל, סוד הבינה (שרש הכלים) – ה"תלמיד חכם" המקבל מה"חכם" ומתחיה ללא-גבול מדרוש אחד ששמע ממנו.

תרוץ עטרין שבדעת: נסים באיכות השמן

יש שני תירוצים לפיהם היה נס גלוי באיכות השמן, החל מהיום הראשון, שהיה 'מרוכז' כל כך עד ששמינית מהשמן הספיקה להדלקה של יום שלם:

הראשון, שעל אף שמזגו את כל השמן שבפך הנרות כבר ביום הראשון, בכל יום שלם בערה רק

¹⁸ פ"ח או"ח סימן עת"ר סק"א (ד"ה "עוד תירוץ"):

"שפכו כל השמן במנורה ושמינית ממנו נדלק בכל לילה".

¹⁹ תירוץ הא' בבית יוסף: "חילקו שמן שבפך לח' חלקים ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק א' והיה דולק עד הבוקר" (וראה מאירי שבת כא, א; מהר"ל בספר נר מצוה ובחידושויו לאגדות הש"ס שבת שם ובביאור הרא"ם לסמ"ג בקושיות ובתירוצים על ההיתר לנהוג כך).

²⁰ שאלות סוף שאלתא כ"ו.

¹ תירוץ הב' בבית יוסף: "נשאר הפך מלא כבתחילה".

² תירוץ הג' בבית יוסף: "בבוקר מצאו הנרות מלאים שמן".

³ ראה רש"י לבמדבר יא, יז.

⁴ מלכים-ב ד, א-ז.

⁵ איוב כח, יב.

ז"א [שעיקרו תפארת] בעתיקא [אריך אנפין, מקור האריכות, שכוונת חנוכה היא בסוד יג תיקוני דיקנא קדישא דיליה] אחיד ותליא".

נצח: היום הראשון נקבע על נצחון המלחמה

יש המתרצים שאת היום הראשון קבעו על (נס) הנצחון במלחמה¹¹ (מתאים במיוחד לשיטת הרמב"ם לפיו היום הראשון הוא-הוא יום הנצחון עצמו, ולא רק יום המנוחה למחרת הנצחון¹²) – תירוץ השייך לנצח, כפשוטו.

הוד: היום הראשון על שם חנוכת המזבח

יש מתרצים שהיום הראשון הוא על שם חנוכת המזבח והמקדש בכלל¹³ בסוד "וההוד' זה בית המקדש" (ואם כן יש לפרש כי החיוב "להודות ולהלל" הוא "להודות" על טהרת המקדש

¹¹ מאירי שבת כא, א: "מברכין על הגאולה ועל הודאת מציאת פך השמן".

וראה בספר בת עין בדרושים לחנוכה, הסובר שהדלקת הנר ביום הראשון של חנוכה היא משום הנצחון, אך מוסיף הסבר ורמז נחמד:

עוד יש לפרש קושיא הנ"ל בדרך זה, שכן הוא האמת שנס של השמן היה רק שבעה ימים האחרונים, ואף על פי כן קבעו גם יום הראשון לחנוכה, שהיה בו עיקר הנס של תגבורת בית חשמונאי. וא"ת ולמה מדליקין שמן ביום זה הראשון, ויש לומר כי יהודה היה צועק במלחמה מ"י כמ"וכה בא"לים יה"וה גימטריא נ"ר.

והגהות מהר"ן חיות שבת שם ובהעמק שאלה לשאלות שם הקשו שהנצחון אינו נס (שמחוץ לגדר הטבע) ועל כן לא שייך לברך עליו "על הנסים" (אך ראה עוד לקמן, בתירוץ המלכות, שכן מברכים על נס המלוכב בטבע).

¹² ראה גם לקו"ש ח"ל עמ' 204 ואילך.

¹³ ארחות חיים (הובא בשלטי גבורים להגהות מרדכי שבת ס"תנה).

בפועל גם ביום הראשון כבר חסר השמן והיה משום נס בדלקתו¹⁴.

זוג התירוצים האלה שייך לספירות חסד וגבורה: התירוץ השני, לפיו במעבר בין המשפיע למקבל (השפעת החסד) מתחולל חסרון טבעי (חוק האנטרופיה, השולט בטבע שנברא בששת ימי בראשית, החלק מהיום הראשון שכנגד החסד), כנגד החסד. התירוץ הראשון, לפיו מלכתחילה כמות השמן היתה קטנה ומצומצמת עוד יותר, שייך לספירת הגבורה המצמצמת החסד והגבורה עדיין 'מכוסים' תחת המוחין – התירוצים לטעם קביעות שמונת ימי חנוכה על נס פך השמן החל מהיום הראשון (מפני שלא היה די שמן גם עבור היום הראשון) נזקקים לתירוץ המוחין לגבי אופן הנס (האם הוא היה בכמות השמן או באיכותו, כנ"ל), ודוק.

תפארת: שמונת ימי חנוכה כנגד שמונת ימי סוכות

יש המתרצים שאת שמונת ימי חנוכה קבעו כנגד שמונת ימי חג הסוכות, החג הארוך ביותר (אותו בטלו היוונים)¹⁵.

בשלושת הרגלים מכוון סוכות כנגד התפארת (חגו של יעקב אבינו¹⁶) ואריכות החג היא בסוד

¹⁴ שאלת שלום על השאלות שם (וראה באופן אחר קצת חידושי מהרצ"א על חנוכה מאמר ג אות יד, נחלת אריאל על מסכת סופרים פ"כ ה"ג ועוד).

¹⁵ ר"י מלוניל שבת שם: "לא נעשה נס כזה לישראל, שאלו פרעה לא גזר על המצוות, ויון הרשעה גזרה. לפיכך האריכו אלו הימים כשיעור חג הסוכות שהיא שמונה ימים, להזכיר בהם הנס. ואפילו לא היה נעשה בהם בשמן, כמו כן היו שמחים ומזכירין מעשה נסים, כשיעור יום טוב הארוך מכל המועדות" (ובערוך השלחן תרע הוסיף – ע"פ ספר החשמונאים ח"ב פ"א ופ"י – שבאותה שנה בטלו מלהקריב קרבנות הסוכות במקדש ולכן תקנו כנגד ימי החנוכה).

¹⁶ עפ"י בראשית לג, יז.

וחנכותו ו"להלל" על נסי המנורה, בסוד "בהלו נרו עלי ראשי"².

סיכום:

כתר

אין קושיא
מלכתחילה
(מצד החפצא)

יסוד: שמונת ימי חנוכה כנגד שמונה ימי מילה

יש מתרצים שתקנת שמונת ימי חנוכה היא כנגד שמונת ימי מילה²⁸, שהרי היונים גזרו על מצות ברית מילה ועיקר מסירות הנפש היוזמה היה עליה (ובזכות המסירות זכינו לנס). תירוץ השייך לקדושת ברית המילה שייך לספירת היסוד, כפשוטו.

בינה

כל יום
הנרות
נמצאו
מלאים

חכמה

כל יום הכלי
היה מלא

עטרא

דגבורות
שבדעת
כל יום מזגו
שמינית

עטרא

דחסדים
שבדעת
כל יום
דלקה
שמינית

מלכות: היום הראשון על נס מציאת הפך הטהור

יש המתרצים שאת היום הראשון תקנו על הנס- המלוכב-בטבע²⁹ של מציאת פך השמן הטהור לאחר שהיונים טמאו את כל השמנים¹⁷. הנס המלוכב בטבע – ביטוי בהיר של השגחה פרטית – שייך לספירת המלכות (סוד הטבע). מציאת שמן הקדש היא בסוד "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו"³⁰ האמור בדוד מלך ישראל (המתקן את הטבע, כתפקיד המלך). "נעוץ סופן בתחלתן" – תירוץ המלכות, שיש בו ממד טבעי, חוזר לסוד משיח בן דוד שבכתר.

גבורה

לא היה
שמן אפילו
ליום אחד

חסד

אי אפשר
לצמצם

תפארת

כנגד שמונת
ימי סוכות

נצח

היום
הראשון על
נצחון
המלחמה

הוד

היום
הראשון על
חנוכת הבית

יסוד

כנגד שמונת
ימי מילה

מלכות

היום הראשון
על מציאת הפך

² איוב כט, ג.

²⁸ ארחות חיים (כנ"ל הערה יט) בשם בעל העתים וכן הוא בכלבו.

²⁹ ראה בשיחת הרבי (הנ"ל הערה ד) אות ב (והשווה לעיל הערה יז).

³⁰ תהלים פט, כא.

אברהם התחיל להאיר

חנוכה: הארת אברהם מראשית ועד אחרית התקון

שעולמו של אדם הראשון, שנברא בראש חדש תשרי, החל להברא ב-כה אלול, והרי אברהם אבינו בא לתקן את אדם הראשון^א). שייכות זו מתבטאת בנקודות עיקריות רבות בחג החנוכה: עצם ענינו של חנוכה, התנועה של "פרסומי ניסא"^ב ברשות הרבים, שייך במובהק לאברהם אבינו שפרסם את אלקותו יתברך לכל באי עולם. "מסרת רבים ביד מעטים" נתקיים לראשונה באברהם אבינו במלחמת המלכים^ג. והנה, לאחר נצחונו במלחמה זו זכה אברהם אבינו גם למלכות^ד וגם לכהונה^ה וממילא הוא השרש לחבור הכהונה והמלכות^ו אצל מלכי בית

חג של אברהם אבינו

"והארץ"^א היתה תהו ובהו וחשך... ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור"^ב. מחשך העולם האיר אורו של אברהם אבינו^ג, "אברהם התחיל להאיר"^ד, והאור חוזר ומאיר מתוך חשך ימי החורף בכל שנה בחג החנוכה^ה (חג של חנוך והתחלה, כשמו). השייכות בין אברהם אבינו לחנוכה רמוזה במאמרו-נבואתו^ו בעקדה "ואני והנער נלכה עד כה"^ז, עד הארת כה כסלו^ח, והיא מתחילה מבריאת 'עולמו' של אברהם אבינו, שנולד בראש חדש טבת^ט, ב-כה כסלו (כפי

האבות, ובאמרי אמת פרשת מקץ תרס"ח יישב עם דעת רבי אליעזר שבתשרי נולד ונפטר אברהם שהיינו בחינת הדלקת הנרות ואילו טבת היינו בחינת ה'טבת הנרות).

ראה בת עין הנ"ל הערה ה (וכן כתב גם בתפארת שמואל חנוכה אותיות ו, מא, מג).

^א בראשית רבה יד, ו. בפרט, מבין שלשת האבות, מתקן אברהם אבינו את הממד של עבודה זרה בחטא אדם הראשון (זהר ח"ג קיג, ב; נתבאר גם בשיעור ד' כסלו ש"ז). פרסום האמונה בא-ל אחד וגיוור גרים – התוכן העיקרי של עבודת אברהם, כדלקמן בפנים – הם-הם התיקון לעבודה זרה, כפשוטו.

^ב שבת כג, ב.

^ג בת עין דרושי חנוכה ד"ה "איתא בגמרא שאמרו היונים". וראה רמב"ן לבראשית יד, א שמלחמה זו היא השרש והסימן לכל מלחמות ישראל עד ביאת משיח.

^ד נתחומא לך לך יג. במדבר רבה טו, יד (ובכ"ד). הובא ברש"י לבראשית יד, יז.

^ה ראה נדרים לב, ב.

^ו וראה בראשית רבה נה, ו: "אברהם אמר הנני הנני לכהונה הנני למלכות זכה לכהונה זכה למלכות זכה לכהונה (תהלים קי) נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם למלכות נשיא אלהים אתה". יש להעיר כי בסדר הדברים

^א נקודה מעובדת משיעור אור לז"ך כסלו ע"ז. נרשם על ידי איתאל גלעדי.

^ב בראשית א, ב-ג.

^ג בראשית רבה ב, ג: "אמר הקדוש ברוך הוא עד מתי יהא העולם מתנהג באפילה תבא האורה ויאמר אלהים יהי אור זה אברהם הה"ד (ישעיה מא) מי העיר ממזרח צדק וגו' אל תקרא העיר אלא האיר".

^ד שמות רבה טו, כו.

^ה ראה בת עין דרושי חנוכה ד"ה "הנה ענין החנוכה". לכללות המאמר יש לציין כי השייכות בין אברהם אבינו לחנוכה מבוארת באריכות בדרושי חנוכה בספר בת עין ושם מקור רבות מהדוגמאות הבאות לקמן (כפי שצויין).

^ו ראה נתחומא וירא כג (הובא ברש"י עה"פ).

^ז בראשית כב, ה.

^ח מאור עינים פרשת מקץ דרוש לחנוכה ד"ה "זמן שיעור הדלקת נר חנוכה". הובא בשמו ("המגיד") בבת עין הנ"ל הערה ה. ורמז: **כה כסלו** בגימטריא **מצוה**, והיינו "נר מצוה" דקאי בפרט על נר חנוכה.

^ט ביאור דן ידין לספר קרנים מאמר ו בשם ספרי המקובלים (והובא בשמו בכ"ד וביניהם סדר הדורות ב' קכ"ג; ראה בנייהו לר"י, ב שהביא מביאור מעשה אליעזר לספר קרנים ישוב לדבר עם דעת רבי יהושע שם שבניסן נולדו

השמשות), הברית העיקרית בה הובטחה לאברהם אבינו ארץ ישראל (והובטחה ההארה מתוך חשך הגלות העתידה): "ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו"²², "ויהי השמש באה ועלטה היה והנה תנור עשן ולפיד אש..."²³.

מקום ההדלקה, "על פתח ביתו מבחוץ"²⁴, שייך לאברהם אבינו היושב "פתח האהל"²⁵ – "פתח עינים"²⁶, "פתחו של אברהם אבינו, מקום שכל עינים צופות לראותו"²⁷ – כדי להאיר אלקות בעולם ולהזמין את כל באי עולם להכנס אליו (ובסופו של דבר להצטרף לעם ישראל, כדלקמן). ההדלקה "למטה מעשרה טפחים"²⁸ דורשת להתכופף-להשתחוות²⁹ מתוך ענוה ושפלות ("עד שתכלה רגל [גאווה"³⁰] מן השוק"), מדת אברהם אבינו שאמר על עצמו "ואנכי עפר

חשמונאי (ואף שלדורות, לאחר שכתרי הכהונה והמלכות נתחלקו בתוך יחוס עם ישראל, יש בכך חסרון"³¹, הרי אברהם אבינו כלל את כל עם ישראל העתיד לצאת ממנו בגדר 'נקודה'³², והרמז: **מלך-כהן** בנימטריא **נקודה**).

זמן ההדלקה, "משמשקע החמה"³³, רומז להכרת אברהם אבינו את בוראו לאחר שראה את שקיעת החמה והבין שלא היא השולטת בעולם³⁴. וכן, זמן בין השמשות – "משמשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק" – הוא-הוא זמן ברית בין הבתרים³⁵ (האירוע העיקרי בתורה שקורה בין

קדמה מלכות אברהם (בראשית יד, יז; כנ"ל הערה יד) לכהונה אותה קבל ממלכי צדק (בפסוק יח) – סמוך למלכות כהונה (כשם שפינחס זכה להתכהן בעקבות מסירות נפשו כך זכה אברהם – המלך להתכהן – בעקבות מסירות נפשו עבור לוט, ממנו יצא מלך המשיח).

³¹ כמובא בשם החתם סופר שרכינו הקדוש לא הכליל את חנוכה במשנה בפירוש משום שבני חשמונאי, שזכו לכתר כהונה, נטלו לעצמם גם את כתר המלכות שניתן לשבט יהודה (ממנו בא רבי). וראה במדרש הנ"ל בהערה הקודמת שכאשר רצה משה רבינו להדמות בכך לאברהם אבינו נאמר לו "אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדלים אל תעמד" (משלי כה, ו). ויש לדרוש כי "אל תתהדר" (שנאמר למשה, בניגוד לאברהם) רומז לסוד המלך הדר, ההופך את התהו לתיקון, כדלקמן בפנים בענין חנוכה, ו"ובמקום גדלים" (שנאמר למשה, בניגוד לאברהם) רומז למקום כהנים גדולים, מקומו של אברהם שהוא "האדם הגדול בענקים" (וחיי שרה אשתו מתחלקים ל-**מלך גדל** שנים – **מלך** עד לידת יצחק ועוד **גדל** שנים לאחריה).

³² ראה מפענת צפונות פרק תשיעי (והוא בסוד תיקון עולם התהו, עולם הנקודים, כדלקמן בפנים).

³³ שבת כא, ב.

³⁴ זהר ח"א פו, א. בת עין הנ"ל הערה ג.

³⁵ סוד הבינים (בין השמשות ועד"ז בין הבתרים) הוא בסוד "קרן זוית" המגלה את האין האלקי – "אין מזל

לישראל" (בעש"ט עה"ת לך לך כו עפ"י שבת קנו, א) – הנושא ומחבר הפכים, עיקר הסוד של חכמת-תורה ישראל בו כפרו היונים (ראה באריכות בספר הנרות הללו מאמר "עזות דקדושה") ואכמ"ל.

²² בראשית טו, יב. וראה בת עין שם ש"רגלא דתרמודאי", עליה נאמר "עד שתכלה רגל מן השוק" (שבת כא, ב), רומזת לתרדמת הגלות, "ותרדמה נפלה על אברם".

²³ שם פסוק יז.

²⁴ בראשית יח, א.

²⁵ שם לח, יד.

²⁶ סוטה י, א (הובא בשינוי לשון ברש"י עה"פ).

²⁷ שו"ע או"ח תרעא, ו (עפ"י ב"ק סב, ב).

²⁸ בת עין דרושי חנוכה ד"ה "הנה מצינו כמה מצות בתורה".

²⁹ עפ"י תהלים לו, יב: "אל תבואני רגל גאווה" (כאשר הגאווה יוצאת מה-ג של רגל, כנודע בביטויים רבים בתנ"ך). רמזו: **רגל גאווה** בנימטריא **אברהם** המתקן זאת (והופך את ה-**רגל** של "רגל גאווה" ל-**גר** המתגיייר), כמבואר בפנים.

ומתחיל את "שני אלפים תורה"^ל. כל עבודת אברהם אבינו, "אב המון גוים"^{לז}, בגיור גרים^{לח} (שהוא עומק מצות הכנסת אורחים^{לט}, להכניס את האורחים-הגוים לגבול הקדושה), היא-היא תיקון הניצוצות שנפלו בעולם התהו וקיום היעוד של "לא תהו בראה לשבת יצרה"^מ (כאשר בטרם נתגיירו הגרים הריהם 'מחוץ לשוב', שהרי הם אסורים בשיבת ארץ ישראל, ולאחר גיורם^{מא} הם מוזמנים להכנס לארץ ישראל, "ארץ נושבת"^{מב} – כנשמות דעולם התקון, שהוא עולם השוב – מדרגת עולם היצירה^{מג}, בסוד "לשבת יצרה").

ואפר"^ל (מתוך הרגשה שנמצאים תמיד בתחלת הדרך, בזמן החנוך, בטרם ההגעה לשלמות של עשרה טפחים^{לא}).

המספר העל-טבעי של חנוכה – שמונה – רמז בשם **אברהם** העולה ח פעמים **א-ל**, בסוד "חסד אל כל היום"^{לב}, הארת מדת "חסד לאברהם"^{לד} בכל יום משמנת ימי החנוכה, ומדת ה**חסד** עצמה היא ח ועוד ח ברבוע (סד)^{לז}.

אורות תהו בכלים דתיקון

בעומק, ענינו של חנוכה, בו מאירה הארת אברהם אבינו, הוא שלמות תקון עולם התהו^{לה} (**טבת**, בו נולד אברהם אבינו, בגימטריא **תהו**). אברהם אבינו הוא המסיים את "שני אלפים תהו"

^ל בראשית יח, כז.

^{לא} בת עין דרושי חנוכה ד"ה "איתא בגמרא לעולם ילמוד אדם".

^{לב} תהלים נב, ג.

^{לד} מיכה ז, כ.

^{לז} ביחס בין חנוכה ופורים, שני חגי "פרסומי ניסא" שתקנו חכמים, הרי כפורים "ורבים מעמי הארץ מתיידיים כי נפל פחד היהודים עליהם" (אסתר ח, יז; וכן מופיע "פחד מרדכי"), בעוד בחנוכה העיקר הוא אור החסד וההתקרבות מתוך משיכה-התאהבות ב"אברהם אבי" (ישעיה מא, ח; וראה בת עין בת עין הנ"ל הערה יג שבגלות נפגמת מדת היראה-הפחד אך מדת האהבה-החסד נותרת בטוהרת). לכן יש לומר שבעוד היהודי של פורים ("מרדכי היהודי" שמפחדו "ורבים מעמי הארץ מתיידיים") "זה הכופר בעבודה זרה" (מגלה יג, א) – בקיום הדבר השני של עשרת הדברות, "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" (שמות כ, ג) – הרי שהיהודי של חנוכה (סוד יהודית, גיבורת הנס יפת התאר ומעוררת האהבה, היודעת בשעת הצורך למי יש להתוך את הראש...) הוא זה המודה בדבר הראשון, "אנכי הוי' אלהיך" (שם פסוק ב).

^{לה} בת עין הנ"ל הערה ה באריכות. ורמז: **תקון עולם התהו** עולה "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**" (וראה לקמן הערה ס).

^{לז} ע"ז ט, א.

^{לח} בראשית יז, ה. שם זה ניתן לו עם ברית המילה, כאשר דווקא ההבדלה שלו מהאומות בברית המילה (עצם ה"מל" של ההבדלה, כנודע ממורנו הבעל שם טוב), היא המאפשרת לו להאיר להם ולהכניס אותם לגבולו, גבול הקדושה, ולהגיע להמתקה אמיתית (על אותה מילה, מצות אברהם, גזרו היוונים – וראה בת עין הנ"ל הערה יג, ושם מבואר כיצד כל המצות שגזרו עליהן היוונים שייכות בפרט לאברהם אבינו).

^{לח} בראשית רבה לט, יד (ובכ"ד).

^{לט} בת עין הנ"ל הערה ה. וכמפורש במדרש (בראשית רבה מט, ד ובכ"ד) כיצד דרך הכנסת אורחים הקריא אברהם את שם ה' בפי כל.

^מ ישעיה מה, יח. ורמז: **חנוכה** מתקן את ה-**תהו** ומשלימו ל"**פרו ורבו**" (בראשית א, כח), תוכן הענין של "לא תהו בראה לשבת יצרה" (יבמות סב, א).

^{מא} כאשר גר תושב מותר בשיבת ארץ ישראל, אך רק בגר צדק יש ישוב הארץ לגמרי כאשר הוא מקיים בשיבתו מצות ישוב ארץ ישראל (כשיטת הרמב"ן המונה מצוה זו בין **תריג** מצוות).

^{מב} שמות טז, לה.

^{מג} ע"ח של"ט פ"א (מ"ב) ובכ"ד.

“נעוץ סופן בתחלתן” – משימת הגיור של דורנו

והנה, הגרים שגייירו אברהם ושרה בדורם לא נתקיימו לדורות¹ ובגלוי לא נתקיים היעוד של “אב המון גוים”. לאחר מכן, בדורות הבאים, נצטמצמה עבודת הגיור – בתחלה עסק עם ישראל (החל מיעקב אבינו) בעיקר בבנין הפנימי-המשפחתי שלו ובחשכת הגלות מחמת פחד הגוים לא עסקו כמעט בכלל בהפצת אור התורה לעולם כולו. אור החנוכה נגנז² בכחינת “ובשעת הסכנה [לפרסם אלקות ולגיייר גרים] מניחה על שלחנו ודיו”³. אכן, בימינו אלה חלפה שעת הסכנה ושוב ניתן להאיר את האור החוצה (וגם אצל החסידים, שממשיכים להדליק

תכלית תיקון עולם התהו היא הכנסת ה“אורות דתהו” ב“כלים דתיקון”⁴ – הכנסת ניצוצות “המון גוים” תחת כנפי השכינה, באהלו של אברהם אבינו. וכך, כל ענינו של חנוכה הוא הכנסת אורות אדירים דתהו בכלים דתיקון: מסירות הנפש של עם ישראל על התורה בכלל וגבורת החשמונאים להלחם בפרט הן בגדר אורות דתהו והביטוי שלהן לדורות בגדרי ההלכה של חג החנוכה הוא הכניסה לכלים דתיקון. בפנימיות מוסבר⁵ שכל התהליך של “מסרת גבורים ביד חלשים וכו” הוא מסירת-כניסת האורות דתהו של הגבורים-הרבים-הטמאים-רשעים-זדים בכלים דתיקון של בני ישראל. אצל כל חשמונאי (אותיות משיח נאו) התבטא התהו בהיותו גבור (בסוד החום של נרות חנוכה) והתיקון בהיותו צדיק (בסוד האור של נרות חנוכה) – חשמונאי בגימטריא צדיק-גבור⁶. כך גם המשכת אור התהו של שמונה ימים – מספר שלמעלה מהטבע – בכלים דתיקון של “נר מצוה”⁷ המתקיים לדורות. ראשית התיקון היא סוד המלך השמיני, המלך הדר⁸, המתבטא בחנוכה בכך שכלל ישראל נוהגים כ“מהדרין מן המהדרין”⁹.

¹ גיורי אברהם, הרוצה לקרב את כולם (כמאמרו “לו ישמעאל יחיה לפניך”) הם בסוד ההכנעה, כשרצונו להיטיב לכל ולקרב את הכל הוא מתוך תחושת “ואנכי עפר ואפר” (וראה לקו”ת נשא כ, א ובכ”ד); גיורי שרה – החופפת את שערו של אברהם ומקפידה לשלח את מי שאינו מתאים (כמאמר “גרש את האמה הזאת ואת בנה”) – הם בסוד ההבדלה; אכן, הגיורים שיכולים להתקיים הם רק גיורי ההמתקה הבאים בדורנו, דור הגאולה (ובמדה מסוימת חוזרים לדרך הגיור של אברהם – שאינו מברר ומנפה את הגרים, כפי שעושה נעמי בהבדלה בין רות לערפה, אלא מפיץ אור לעולם כולו וסומך על מי שיתקרב כי הדבר מעיד על זיקה פנימית ואמתית לעם ישראל ועל בשלות להתקרב לתורת ישראל), ודוק.

² בסוד “אור הגנוז” דמעשה בראשית – “וירא אלהים את האור כי טוב” (בראשית א, ד) לגנוז (חגיגה יב, א; הובא ברש”י עה”פ) – והיינו “נעוץ סופן בתחלתן” מ“יום אחד” דמעשה בראשית עד לעתיד לבוא (וכדלקמן בפנים בענין “נעוץ סופן בתחלתן” ולא באמצען). ורמז: **אור הגנוז נר חנכה** בגימטריא **תורה** (כנודע בספה”ק כי האור נגנוז בתורה).

³ כהוראת הרבי מליובאוויטש בכ”ח ניסן תשנ”א, כאשר מסר לנו את העבודה של הבאת משיח צדקנו על ידי “ענינים שהם באופן של אורות דתהו אבל בכלים דתיקון”.
⁴ ראה באורך בספר הנרות הללו מאמר “נצחת וגם ירשת”.

⁵ ראה באורך בספר הנרות הללו מאמר “על צדיקים וגבורים”.

⁶ משל ו, כג.

⁷ בראשית לו, לט.

⁸ שו”ע או”ח תרעא, ב בהגהת הרמ”א. ראה לקו”ש ח”א שיחת מקץ-חנוכה סעיף טו ואילך.

ואביטה

היעוד של "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^ו – "ה" שהוא 'אלהינו' עתה, ולא אלהי העובדי כוכבים, הוא עתיד להיות 'ה' אחד', שנאמר 'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה'', ונאמר 'ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד'^{אז}.

את אור החנוכה בבית פנימה, חידש הרבי מליובאוויטש הדלקות פומביות ברחובה של עיר, במנורות חנוכה ענקיות לעיני העמים כולם^ב ואפילו בהשתתפות נכבדי הגוים באופן המדגיש בגלוי את גאון יעקב) כשגם אצל הגוים כולם ירדה קרנן של דתות השקר ויש נכונות לקבל את האור האמת^ב.

כך, "נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן"^ג (ולא באמצען^ג) – דווקא בדור האחרון, דור הגאולה, יש לחזור לאורות דתהו של "האדם הגדול בענקים"^ג, לעבודתו של אברהם אבינו (שהחלה לחזור בעבודת מורנו הבעל שם טוב ש"התחיל להאיר" ולו נאמר מפי משיח שיבוא "לכשיפוצו מעינותיך חוצה"^ג), לפרסם אלקות בעולם כולו ולהכניס אורחים-גרים^ג לעם ישראל. היום הגיור, משימתו העיקרית של היהודי הראשון, צריכה לחזור ולהיות המשימה העיקרית של עם ישראל כולו^ג, להגיע לקיום

^ב ראה שיחת נר ששי דחנוכה תשמ"ז.

^ב וראה שיחת פרשת "וישלח" תשנ"ב כי בדורנו גם עשו מוכן כבר לגאולה.

^ג ספר יצירה פ"א מ"ז.

^ג ראה אמרי בינה שער ק"ש כ, א. תורת חיים בראשית יט, ג; כא, ב.

^ג יהושע יד, טו. בראשית רבה יד, ו. "האדם הגדול בענקים" הוא הגדול במעניקים, כאדון המעניק לעבדו (ביחס לכל אומות העולם, בהם נאמר "זהיו מלכים אמניך ושרותיהם מיניקתיך וגו'") – הענקה בריבוי בכמות ובאיכות של אור תורה.

^ג אגרת הבעש"ט שנדפסה בריש כתר שם טוב.

^ג הערך הממוצע של אורח-גר הוא הדר, סוד המלך הדר (ראשית עולם התיקון, כנ"ל בפנים), כאשר כל גר חוזר (הדר בארמית) לעם ישראל אליו הוא שייך מעיקרו, כנודע בביאור לשון חז"ל "גר שנתגייר" (ולא 'גוי שנתגייר').

^ג וכפי שנתבאר בענין המהפכה הרביעית – הפצת התורה לאומות העולם – החל מכ"ד טבת תשע"ה.

^ו דברים ו, ד. כידוע, החיד"א הורה גם לגוי לומר בכל יום את פסוק היחוד של קריאת שמע, מעין גילוי היעוד העתידי (וראה לעיל הערה לה).

^{אז} רש"י עה"פ.

דבר יום ביומו - חנוכה

ההתכנסות פנימה, הצמצום - יש יופי מיוחד במינו, יופי נסתר, פנימי ועצמי. המושג "טוב" שייך במיוחד לאות טי"ת - שצורתה מתכנסת לתוך עצמה, שומרת בקרבה על טוב נסתר, כמו העובר המוסתר בבטן אמו תשעה (ט) חודשים. שיהיה לנו אור טוב ויפה.

נר רביעי - משתפר והולך

את שמונה המלים הנרדפות ליופי ניתן לסדר בהקבלה לשמונת ימי החנוכה. ביום הראשון תהיה המלה "שפר", וביום האחרון המלה "חן". שימו לב שבגימטריא שפר = 8 פעמים חן. המלה שפר קשורה גם לשיפור. בראש השנה אומר לנו השופר לשפר את מעשינו, ועכשיו מגלים לנו נרות החנוכה שתמיד עלינו להשתפר, "מוסיף והולך". לאחר שמונה ימים של שיפור, נגיע בסוף למצוא חן ושכל טוב בעיני א-להים ואדם.

נר חמישי - הנוי והנצח

נהפוך את אותיות המלה "יָנוּן" ונקבל "נוי", אחת משמונה המלים הנרדפות בעברית ליופי. אכן, היוונים עסקו הרבה ביופי, והנוי שלהם מתבטא בבנייה ואדריכלות מפוארת ומוקפדת. נוי חיצוני וקר, ללא תוכן אמיתי, הוא שלילי – אבל אנו לוקחים בשבי את הנוי הזה ומשתמשים בו לקדושה. נהפוך בחזרה את יון לנוי, ונשתמש בנוי לבניין בית-המקדש, "נוי של עולם", הבניין היפה בעולם שבו מתגלה השראת השכינה.

נר שישי – חלשים שהם גבורים

האם אנו רוצים להיות חלשים? בחנוכה אומרים "מסרת גיבורים [היוונים] ביד חלשים"

נר ראשון - לראות את הקולות

מה אנו רואים בתוך האור של הנרות? הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב אמר שבחנוכה מתגלה האור החדש שירד לעולם בתחילת השנה. בראש השנה שמענו את קול השופר שמסמן את התחדשות השנה, ועכשיו אנו רואים את ההתחדשות הזו באור הנרות של חנוכה, "רואים את הקולות" של השופר. האור החדש הוא אורו של משיח, "אור חדש על ציון תאיר" במהרה בימינו.

נר שני - אותיות מאירות

בהדלקת נרות חנוכה, מאירות ושמחות אתנו כל עשרים-ושתיים אותיות האלף-בית. בברכה "אשר קדשנו... להדליק נר חנוכה" יש 13 מלים (לפי נוסח האר"י). הנרות עצמם הם 8 כמובן. נוסף אליהם את השמש שאתו מדליקים - והגענו יחד ל-22.

לפי הסוד, 13 המלים של הברכה רומזות ל"ג מדות הרחמים, השייכות לספירת הכתר העליונה. השמש המדליק את הנרות רומז לספירת החכמה (המביאה את אור הכתר המופשט לידי גילוי בנרות). ושמונת הנרות רומזים לשמונה הספירות מהבינה עד המלכות, שכולן מזדככות ומאירות את אור הכתר העליון.

נר שלישי - היופי הצנוע

בתנ"ך יש שמונה לשונות של יופי - שמונה מלים נרדפות ליופי שלכל אחת גוון מיוחד - כנגד שמונת ימי חנוכה. ליום השלישי שייך היופי הנקרא "טוב" (המקביל לספירת הגבורה). על רבקה אמנו נאמר שהיתה "טובת מראה מאד" - "טוב" פירושו יופי מופנם וצנוע, כמו הצניעות של האמהות הקדושות. דווקא בתנועת

צניעות ושל אהבה מוסיפה והולכת, "מהדרין מן המהדרין".

נר שמיני - החן של חנה

בסיפור הידוע, חנה ושבעת בניה מוסרים את הנפש שלא לעבוד עבודה-זרה. שמה של חנה נגזר מהמלה חָנַן - האחרונה משמונה המלים הנרדפות ליופי. חנה היא האם היהודיה, זו שמעניקה לנו את עצם הזהות היהודית ואת הכוח של מסירות-הנפש הטבוע בקרבנו. בזכות המסירות המופלאה הזו אנו מוצאים חן בעיני ה' ובה נעוץ סוד הקיום היהודי הנצחי.

היום השמיני של חנוכה נקרא "זאת חנוכה", והוא רומז לאשה ("זאת"), האם היהודיה (חנוכה-חנה), העוטפת את כולנו בהשראה של מסירות וקדושה. זאת חנוכה שמח לכולם!

[החשמונאים], אך מצד שני מלמדים אותנו "הוי עז כנמר... וגבור כארי"!

ההסבר הוא שתמיד צריכה להיות בתוכנו נקודה חלשה, לא לחשוב "פְּחֵי ועצם ידי" אלא להיות בביטול כלפי ה' ולהכיר בכך שרק הוא נותן בנו כוח ומצד עצמנו אנו חלשים מאד. מתוך כך, נהיה באמת עזים כנמרים וגיבורים כאריות ולנצח את כל האויבים.

נר שביעי - מזל טוב להדר

אחת המלים הנרדפות ליופי היא "הדר". אבל הדר הוא גם שם פרטי – האחרון משמונת מלכי אדום בפרשת וישלח. על שבעת המלכים שקדמו להדר נאמר "וימלוך... וימת" – ורק על הדר לא כתוב שהוא מת. בנוסף, רק על הדר כתוב שהיה נשוי, "ושם אשתו מהיטבאל".

מכאן שההדר קשור ליופי של הזוגיות המתוקנת (לעומת הבדידות וההסתגרות הנשברת), יופי של

דבר יום ביומו – פרשת מקץ

יש משהו מיוחד בלהקיץ מהגלות, כי זו יקיצה מלאה לגמרי, מתוכנו ומעצמנו אנחנו מגיעים לערות וערנות, מיצינו את הגלות כמו פרי שהבשיל (והגיע לקטיפה בקיץ). ויש משהו מיוחד בלהתעורר מהגלות, כי אז יש תחושה של התעוררות שמימית, הקב"ה דופק ומעיר אותנו, "קול דודי דופק".

אם כך מה עדיף? הכי טוב לחבר את השניים. לא להמתין עד הקץ אלא להתעורר עכשיו לגאולה, אבל לעשות זאת מתוך הכרה פנימית שהגענו לקצה ואנחנו ממש חייבים משיח.

[לפי מעין גנים]

פרשת מקץ יום שני – ממד הזמן

"שָׁבַע פָּרַת הַטֹּבַת שָׁבַע שָׁנִים הִנֵּה וְשָׁבַע הַשְּׁבָלִים הַטֹּבַת שָׁבַע שָׁנִים הִנֵּה חָלוּם אֶחָד הוּא". בחלום מפוזרים סמלים שצריך לפרש נכון. זו החכמה המיוחדת של יוסף הצדיק, הוא פותר חלומות, תופר את שברי המשמעות ויוצר מהם תמונה

פרשת מקץ יום ראשון – קץ הימים

"וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וַפְּרָעָה חֲלֹם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיָּאָר". הפירוש הפשוט של "מִקֵּץ" הוא בסוף, אבל יש גם רמז עבה להמשך הפסוקים: "וַיִּיקֶץ פְּרָעָה".

פרעה מקיץ מהשינה, וגם הימים מקיצים, מתעוררים משינה. כלומר, השנתיים הנוספות שבילה יוסף בחשכת בית הסוהר היו כמו לילה של שינה ארוכה – כאשר גם שר המשקים שכח את יוסף, שכח אותיות חשך – והנה מצליחים להקיץ, להגיע לקץ הימים.

מה שעובר על יוסף הצדיק עובר על עם ישראל כולו. בהתחלה נמצאים בגלות הדומה ללילה ושינה עמוקה, עד שמגיע קץ הגלות ואור הגאולה.

יש להקיץ ויש להתעורר. להקיץ פירושו לקום ממילא, השינה מגיעה לקצה ומתעוררים באופן טבעי, בעתו ובזמנו. להתעורר פירושו לקבל איזו דחיפה, כאילו מבחוץ, לא להמתין עד הקץ בקצה.

אחת התופעות היפות בגימטריא של שמות האישים בספר בראשית, היא השלישייה: יצחק, יעקב, יוסף. שלשתם כפולה של שם הוי', 26, בסדר יורד: **יצחק** = 8 פעמים 26. **יעקב** = 7 פעמים 26. **יוסף** = 6 פעמים 26. אכן, יוסף הוא הבן הקרוב ביותר ליעקב, "אלה תולדות יעקב יוסף", וממילא גם לסבא יצחק.

עכשיו קיבל יוסף שם נוסף, והנה גם הוא מצטרף לתגיגה. דבר ראשון, **פענח** = **יצחק**, עכשיו יוסף מקבל בעצמו את שם הסבא. יותר מזה: נכתוב **יצחק** במילוי האותיות, **יוד צדיק חית קוף** = **צפנת פענח**! ממילא, **צפנת** שווה רק לחלק המילוי של יצחק (**וד ריק ית וף**), החלק הנסתר-הצפון.

לפענח את הנעלם פירושו להוציא את האור מתוך החשך. והנה **צפנת פענח** = 4 פעמים **אור**. כידוע, **אור** = **רז**, האור יוצא כאשר מגלים את הרז-הסוד הצפון. כעת, אם נוסיף את שמו של יוסף, **יוסף צפנת פענח** = 3 פעמים **חשך**. האור יוצא מתוך החשך.

פרשת מקץ יום רביעי – פרשת המרגלים

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מְרַגְלִים אַתֶּם לְרְאוֹת אֶת עֲרֹנוֹת הָאָרֶץ בְּאַתְּם". המלה מרגלים מופיעה בסיפור הזה שבע פעמים (ואילו בפרשת שלח, בחטא המרגלים, לא מוזכרת המלה הזו אף פעם אחת!).

בפנימיות יש כאן ויכוח עמוק בין יוסף הצדיק לאחיו. יוסף אומר להם: אתם מרגלים שבאתם לראות את "ערות הארץ". כלומר, בשבילכם מצרים היא רק מקום הטומאה והקליפות שאין מה לעשות בו, רק להתנהג כמו מרגלים, לקחת משהו וללכת. אבל אני, אומר יוסף, לא נרתע להיות ולפעול גם במקום הזה. בשבילי זה לא חרפה ובזיון אלא אתגר: איך לתקן גם את מצרים.

שלמה (יוסף מכונה "בן פֶּתַח יוֹסֵף" – **פורת** אותיות **פורת** אותיות **פורת** אותיות **תופר**).

ה'הברוקה' העיקרית של יוסף היא להפוך את הסמלים לממד של זמן: הפרות והשבילים הם שנים. למעשה, כך עשה יוסף גם בפתרון החלומות של שרי פרעה בפרשה הקודמת: שלשת השריגים בגפן של שר המשקים הם שלשה ימים, וגם שלשת הסלים בחלומו של שר האופים הם אותם שלשה ימים.

הזמן הוא הפנימיות של המציאות. אנו רואים את שלשת הממדים של המרחב, אורך-רוחב-עומק, אבל יש עוד ממד רביעי פנימי, ממד הזמן (כמו שהמדע המודרני למד לגלות את הקשרים המופלאים בין המרחב והזמן). אם כן, יוסף רואה את הפנימיות של המציאות, כמו שאנחנו רואים את המרחב הוא רואה את ממד הזמן מול עיניו, וכך הוא יכול לפתור את החלום.

ההבדל בין הפתרונות השונים הוא שבחלומות שרי פרעה תרגם יוסף את הסמלים לימים, ובחלומות פרעה הוא מתרגם אותם לשנים. לזה בדיוק רומזת תחילה הפרשה: "ויהי מקץ שנתיים ימים" – חיבור בין השנים והימים, הגיע "קץ הימים" ועכשיו עוברים לשנים.

איך באמת ידע יוסף מתי הפתרון הוא יום ומתי הפתרון הוא שנה? אחד ההסברים הוא ש"יום" הוא לשון זכר ו"שנה" היא לשון נקבה (ויש משמעות עמוקה מאד ללשון זכר ונקבה בעברית). לכן כאשר מדובר על שריגים וסלים, לשון זכר, הפתרון הוא יום, וכאשר מדובר על פרות ושבילים, לשון נקבה, הפתרון הוא שנה. חוץ מזה, גימטריא פשוטה אומרת: **פרעה** = **שנה**.

פרשת מקץ יום שלישי – צפנת פענח

"וַיִּקְרָא פְּרָעָה שֵׁם יוֹסֵף צָפְנַת פְּעִנַח", יוסף מפענח ומגלה את הסוד הצפון הנסתר.

המעט, והסדר של טנ"א הוא מן המעט אל המרובה. סדר זה שייך דווקא למלה טנא, שפירושה כלי, כיון שמצד הכלים המכילים את האורות אזי ככל שיורדים למטה יש יותר ריבוי כלים (ואילו מצד האורות הסדר הוא הפוך, הרבה למעלה ומעט למטה).

פרשת מקץ יום שישי – כבוד אב

האחים אומרים ליוסף "שְׁלוֹם לְעֶבְדְּךָ לְאֶבְיָנוּ עוֹדְנוּ חַי". חז"ל מותחים בקורת חריפה על יוסף, ששמע את אחיו אומרים "עבדך אבינו" ושתק. היה עליו למחות, לא יתכן שהאב נקרא עבד של בנו!

אבל ליוסף היתה סיבה טובה מאד לא למחות. הרי ברור שיש לו תכנית מדויקת איך לגלגל את העניינים. הוא מעליל על האחים, בודק אותם שוב ושוב בכל מיני מצבים. לשם כך הוא 'תופר' עלילה שלמה ומורכבת, הצגה בכמה מערכות. אסור לו לחשוף את עצמו לפני הזמן (והוא הולך על חבל דק מאד) – זה יהרוס את כל התכנית!

ובכל זאת, אומרים ליוסף: עם כל הכבוד לתכניות שלך, היית צריך "לשבור את הכלים", להיות מוכן לקלקל הכל ובלבד שלא לפגום לרגע בכבוד אביך. ומה עם התכניות שלך? תשאיר את זה לקב"ה.

בסופו של דבר, הבמאי האמתי של הסיפור הוא הקב"ה, והוא השתמש בשתיקה של יוסף כדי להמשיך לגלגל את העניינים. אבל אנחנו צריכים ללמוד משהו חשוב בכבוד אב ואם.

סיפורו של ניגון - לחנוכה

בדיסק של ניגוני חנוכה ישנו "ניגון המיוחס ליעקב אבינו". מאחורי הניגון הזה יש סיפור מיוחד.

אחד מגדולי התורה והחסידות הידועים היה רבי אברהם דוד מבוצ'אץ, מחבר הספר דעת קדושים (ועוד ספרים רבים) שנפטר בשנת תר"א. רבי אברהם דוד היה נוהג להאריך מאד בסעודה

האחים ממשיכים ואומרים ליוסף "כְּנִים אֲנַחְנוּ לֹא הָיוּ עֶבְדֶיךָ מִרְגְּלִים". בפנימיות, הרמוז הוא: אתה צודק, לא צריך להתנהג כמו מרגלים אלא להצליח לברר את מצרים. אבל זו עבודה שלך, רק אתה מסוגל לכך. אנחנו יכולים לעזור לך, להיות "כנים", מלשון כן-בסיס, לעבודה שלך.

[שיעור כ"ו כסלו תשע"ג]

פרשת מקץ יום המישי – זמרת הארץ

יעקב אבינו אומר לבניו "קָחוּ מִזְמֶרֶת הָאָרֶץ בְּכֻלְכֶם וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מִנְחָה מֵעֵט צְרִי וּמֵעֵט דְּבִשׁ נְכֹאת וְלֹט כְּטָנִים וְשִׁקְדִים". למה יעקב מדגיש את המלה מעט, "מעט צרי ומעט דבש"?

"זמרת הארץ" הוא השבח של ארץ ישראל, ארץ הקודש. שבח הארץ הוא הסוד של "מעט המחזיק את המרובה", משהו שבגשמיות נראה קטן אבל בתוכו נמצאת ברכה אין-סופית.

פעמיים **מעט** כאן בפסוק רומז גם לפסוק של ירושת הארץ "מעט מעט אגרשנו מפניך". ובגימטריא: **מעט מעט = רחל**, רחל אמנו מבטאת את קדושת הארץ והקשר העצמי אליה. יעקב שולח ליוסף את הסוד של רחל המחברת ביניהם.

לפי הקבלה, יש שם קדוש המורכב מראשי התבות של זמרת הארץ שלנו: **צרי דבש נכאת לט בטנים שקדים – צנרלבש**. והנה השם הזה שוה בגימטריא ארבע פעמים **מעט** (כלומר פעמיים **רחל**), הכל קשור לסוד המעט של הארץ.

מעט אותיות **טעם**, למעט של ארץ ישראל יש טעם מופלא, טוב טעם של זמרת הארץ שעליו נאמר "טוב מעט [טעם] לצדיק". והנה, על הבכורים שמביאים מפירות הארץ ("זמרת הארץ" – הבכורים טעונים שירה), נאמר "ושמת בטנא" ומבואר ש**טנא** הוא ראשי תבות **טעמים נקודות** אותיות, כאשר הטעמים הם הסוד הפנימי ביותר (ולכן משיח בא לדרוש טעמי תורה). בכל מלה יש כמה אותיות, על רוב האותיות יש נקודות, אבל הטעם הוא אחד לכל המלה (מלבד יוצאים מן הכלל של "תרי טעמי") – נמצא שה**טעם** הוא

מ'הייסט ר' ישראל נשמת יעקב אבינו מעין שופריה דאדם קדמאה".

והנה הניגון לפנינו, כפי שהשתמר בידי צאצאיו של רבי אברהם דוד. לפי עדותם של שני הצדיקים, הניגון נקרא: ניגונו של יעקב אבינו והוא הותאם בידי הרב גינזבורג למלים מספר קהלת "וזרח השמש ובא השמש", בהשראת המאמר של הרבי מליובאוויטש לחנוכה הפותח בפסוק זה, שהרי את נר החנוכה אנו מדליקים בשקיעה – "ובא השמש". בנוסף, יעקב אבינו מכונה שמש.

זהו אחד מהניגונים המרכיבים את "סדר הניגונים" ליד נרות החנוכה. בשירה, הקשבה והתבוננות עמוקה לאור הנרות, אפשר להעביר את חצי השעה שנוהגים לשבת ליד הנרות. חנוכה שמח!

(המקור לסיפור: דעת קדושים, תל אביב תשי"ט, בהוספות שבסוף הספר מאת המו"ל הרב וואהרמן)

שלישית, אחרי הזמירות ולפני שהיה פותח בדברי תורה, היה שר ניגון מיוחד ללא מילים, בדבקות רבה ובהתפשטות הגשמיות, ולעתים האריך בניגון עד חצי שעה.

פעם אירע שאחד מחסידיו היה לרגל מסחור ברוסיה ושהה בימים הנוראים אצל רבי ישראל מרוזין. והנה ביום הכיפורים שמע החסיד את הרבי מרוזין כשהוא מתייחד בחדרו ומשר לעצמו את הניגון הזה. החסיד התפלא מאד ולמחרת העז לשאול את הרבי מרוזין לפשר הדבר. עצם הרבי את עיניו ואמר: מה אתה מתפלא, הלא עם הניגון הזה היה יעקב אבינו רועה את צאנו (במקור באידיש: "נו א חידוש, מיט דעם ניגון האט דאך יעקב אבינו געפאשעט די שעפעלעך"). לאחר זמן חזר החסיד לבוצ'אץ וסיפר לרבו את המעשה. השתנו פניו של הרבי, נענע בראשו ואמר: מה הפלא, שמו רבי ישראל והוא נשמת יעקב אבינו, מעין יופיו של אדם הראשון (במקור: "נו א חידוש

כונת הדלקת נר חנוכה^א

"כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר"

"כי אתה נירי הוי' והוי' יגיה חשכי"

"... כי נפילתי קמתי כי אשב בחשך הוי' אור לי"

"העם ההלכים בחשך ראו אור גדול [= נר]..."

"מאור עינים ישמח לב שמועה טובה תדשן עצם"

"ויהי א-דני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו"

^א עפ"י נספח ל"לחיות עם הזמן" פרשת מקץ, שיעור כ"ב כסלו ע"ב ועוד.

י"ג מלות הברכה עם י"ג מדות הרחמים (דמשה ודמיכה) ו-י"ג לשונות של אור

ברוך	אתה	הוי'	אלהינו	מלך	העולם	אשר	קדשנו	במצותיו	וצונו	להדליק	נר	חנכה
אל	רחום	וחנון	אריך	אפים	ורב חסד	ואמת	נצר חסד	לאלפים	נשא עון	ופשע	וחטאה	ונקה
ברוך	אתה	הוי'	אלהינו	מלך	העולם	שעשה	נסים	לאבותינו	בימים	ההם	בזמן	הזה
מי אל כמוך	נשא עון	ועבר על פשע	לשארית נחלתו	לא חזיק לעד אפו	כי חפץ חסד הוא	ישוב ירחמנו	יכבש עונותינו	ותשליך במצלת ים כל חטאתם	תתן אמת ליעקב	חסד לאברהם	אשר נשבעת לאבתינו	מימי קדם
אור	בהר	זהר	נהר	נגה	צהר	זיו	חשמל	יקר	בהק	זרח	הלל	טהר
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ

בכוונות הברכות – מעבר לכוונה בכל יג המלים בכל יום, הסדר הוא שמהיום הראשון עד השביעי

מכוונים במיוחד במלה שהיא כנגד היום (יום ראשון – מלה ראשונה, יום שני – מלה שניה וכו') ובים

השמיני מכוונים יחד מהמלה ה-ח עד המלה ה-יג.

ח' הנרות עם ח' לשונות של יפי, שמות המשיח ("פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום")

ונסיכי אדם

שמש (ג) – חכמה-בטול כבוד	נר ראשון (ס) – בינה-שמחה שפר – פלא – ישי
נר שני (ע) – חסד-אהבה יפי – יועץ – שאול	נר שלישי (פ) – גבורה-יראה טוב – אל – שמואל
נר רביעי (צ) – תפארת-רחמים פאר – גבור – עמוס	
נר חמישי (ק) – נצח-בטחון נוי – אבי – צפניה	נר ששי (ר) – הוד-תמימות הוד – עד – חזקיה
נר שביעי (ש) – יסוד-אמת הדר – שר – אליהו/משיח	
נר שמיני (ת) – מלכות-שפלות חן – שלום – משיח/אליהו	